Голові разової Спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктору юридичних наук, завідувачу кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕЗНІКОВІЙ Вікторії Вікторівні

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора БАКАЛІНСЬКОЇ Ольги Олегівни на дисертацію ГЕРАСИМЧУК Єлизавети Андріївни на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право»

Актуальність теми дослідження. Дисертація Герасимчук Є.А. є самостійним дослідженням важливого для розвитку господарсько-правової науки питання правового регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні.

Актуальність теми зумовлена тим, що в умовах поглиблення міжнародної співпраці та процесів глобалізації відбувається перехід від двостороннього до багатостороннього регулювання. Членство України в СОТ є фундаментом для інтеграції в глобальну економіку, і гарантує стабільні, прозорі та недискримінаційні умови для українських експортерів. Воно забезпечує захист національних інтересів через механізм вирішення спорів, покращує доступ до світових ринків та спрощує укладання договорів про вільну торгівлю.

Останні десять років спостерігається не тільки процес інтеграції країн до світових систем регулювання торгівлі, а й нові конфлікти і суперечки як на рівні СОТ, так і в межах регіональних та економічних об'єднань.

Набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС створює нові виклики та умови для збалансування інтересів в аспекті захисту національних товаровиробників і євроатлантичних зобов'язань України, які змінюють не тільки український, але і світовий ринок. Саме тому тема Герасимчук Є.А. є актуальною для української юридичної науки і правозастосовної практики.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 63 «4/2»
«9» 03 2026 р.

Про актуальність обраної теми дослідження Герасимчук Є.А. свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, зокрема «Удосконалення нормативно-правового забезпечення сталого правосуддя у світлі євроінтеграційних прагнень України» (0124U003063) на 2020-2024 роки та «Правове забезпечення сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції» (0124U003297) на 2024-2029 роки, що виконувалися на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Дослідження здійснене на належному рівні з використанням необхідних методів наукового пізнання та юридичного аналізу. В процесі здійсненого дослідження, автором досягнуто визначеної мети та завдань дослідження. Незважаючи на амбітну мету, представлену дисертантом, комплексне дослідження правового регулювання та практики використання в Україні інструментів торговельного захисту СОТ, розроблення теоретичних і практичних рекомендацій з удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні є науково та методологічно цілісним та цікавим, а запропоноване автором комплексне наукове дослідження правового регулювання та практики використання в Україні інструментів торговельного захисту СОТ має правотворчу та правозастосовну перспективу. Поставлені здобувачем завдання дозволили всебічно розкрити тему наукового дослідження та досягти його мети. Вибір об'єкту, предмету, методів досліджень свідчить, що дисертант володіє ними на високому рівні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом є обґрунтованими, цікавими та мають наукову та правотворчу перспективу. При їх обґрунтуванні використане широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, законодавство України, законодавство інших держав та міжнародно-правові акти. Стиль викладення матеріалу в дисертації демонструє вміння аналізувати, логічно мислити, робити припущення, пояснення, аргументацію тощо свідчить про наукову зрілість автора.

Новизна представлених теоретичних та експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень правового регулювання та практики використання в Україні інструментів торговельного захисту СОТ. Серед позитивних аспектів роботи варто виділити запропоноване автором визначення поняття торговельного захисту, а також поняття системи торговельного захисту України як сукупності правових, економічних та інституційних заходів і механізмів, які застосовує держава в особі уповноважених органів державної влади (суб'єкти системи торговельного захисту) в межах антидемпінгових,

антисубсидиційних та спеціальних розслідувань з метою захисту внутрішнього ринку від імпорту товарів з третіх країн, цікавими та змістовними є також розроблені автором теоретичні і практичних рекомендації з удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні.

Серед іншого, не можна не погодитися із твердженням автора про те, що торговельні розслідування можуть вважатися квазісудовими процесами шляхом визначення ознак, що уподібнюють торговельні розслідування до судового процесу: 1) чітко визначена процедура проведення розслідування; 2) рішення за результатами розслідувань приймаються на основі оцінки доказів, які подаються заінтересованими сторонами розслідувань; 3) розслідування передбачає залучення сторін та їх представників, а орган розслідування має право проводити слухання, які відбуваються фактично за правилами судових засідань; 4) рішення є обов`язковими до виконання, мають юридичну силу; 5) рішення за підсумками торговельних розслідувань можуть бути оскаржені в судовому порядку. Також, автором надано змістовне обґрунтування доцільності встановлення можливості перегляду статусу національного товаровиробника під час проведення розслідування після отримання інформації та доказів від заінтересованих сторін, оскільки в межах розслідування може бути виявлено факти, які можуть підтверджувати, що національний товаровиробник не має підтримки 50 % ринку; Важливою з точки зору захисту національного ринку є встановлена автором необхідність дослідження Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України доказів в рамках розслідувань шляхом встановлення та аналізу всіх факторів, що впливають на національну промисловість, на які посилаються заінтересовані сторони в рамках розслідувань, з подальшим поясненням в основних фактах і висновках наявності впливу кожного фактору на національну промисловість чи аргументуванням відсутності такого впливу з посиланням на відповідні докази.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони мають науково-теоретичний та практичний інтерес, можуть бути використанні у: науково-дослідній сфері – як підґрунтя щодо подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики; правотворчій діяльності – як наукова основа удосконалення чинного господарського та господарського законодавства, модернізації підходів до шляхів застосування юридичного термінознавства для вдосконалення господарсько-правового регулювання захисту прав національних товаровиробників, а також формування системної позиції України під час багатосторонніх переговорів щодо реформування органів та інструментів СОТ, а також вдосконалення національного законодавства України з урахуванням тенденцій досвіду його застосування, а також сучасних тенденцій розвитку законодавства ЄС та СОТ в сфері торговельного захисту.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, відповідає вимогам МОН України.

Основні положення та висновки дисертації відображено в 8 наукових працях, з яких 4 статті у наукових виданнях України, включених до категорії «Б» Переліку фахових видань України та 4 тези наукових доповідей. Оформлення дисертації та дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація оформлена відповідно до чинних вимог і містить усі необхідні структурні компоненти. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю викладення інформації. Загальний обсяг роботи містить 231 сторінку, з них основного тексту – 191 сторінка. Текст дисертації переважно позбавлений граматичних та орфографічних помилок, а також технічних недоліків. Список використаних джерел містить 200 позицій, що містяться на 27 сторінках.

Основні положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються послідовністю, аргументованістю і завершеністю.

Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дисертацію Герасимчук Є.А., водночас вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі положення та позиції, які мають дискусійний характер і потребують додаткової аргументації, позиції автора при захисті дисертації.

1. В процесі дослідження дисертанткою використовується авторське поняття «торговельного захисту як сукупності передбачених угодами СОТ та національним законодавством інструментів, які застосовує країна імпорту у відповідь на добросовісні або недобросовісні дії іноземних виробників та/або експортерів і які є додатковими торговельними бар'єрами, запровадженими з метою захисту національного товаровиробника й урівноваження торговельного балансу» (ст. 17, 29-30 Дисертації). З огляду на специфіку дослідження потребує уточнення поняття «добросовісні або недобросовісні дії іноземних виробників та/або експортерів», що є підставою для застосування заходів торговельного захисту. За яких умов добросовісні дії можуть стати підставою для застосування таких заходів і які ще додаткові умови мають бути наявні, якщо дії контрагентів є добросовісними. І чи є мета таких дій - «урівноваження торговельного балансу» - достатньою підставою для обґрунтування застосування захисних заходів.

2. При дослідженні інституційної складової системи торговельного захисту автором розглядається лише діяльність Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України та Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. Автором не врахована реформа органів торговельного захисту і передача частини повноважень Департаменту торговельного захисту Секретаріату Кабінету Міністрів України, а також

наслідки цієї реформи її вплив на ефективність і прозорість рішень (ст. 39-42 Дисертації).

3. У підрозділі 2.1 та 2.2 Дисертації дисертантка здійснила змістовний правовий аналіз чинного порядку здійснення торгових розслідувань (ст. 66-72, 72-130 Дисертації). Враховуючи, те, що в 2023 році Україна здобула статус держави-кандидата на членство в ЄС і сучасний стан нормативно-правового забезпечення економічної безпеки держави безпосередньо пов'язаний з реформуванням та імплементацією acquis ЄС. Які зміни має зазнати українське законодавство на думку автора роботи щоб відповідати вимогам ЄС (с. 183-185 Дисертації).

4. В який спосіб доцільно імплементувати європейські норми до чинного законодавства України в сфері торговельного захисту і яким має бути баланс між міжнародними і національними захисними системами в сфері торгівлі. Чи можуть національні товаровиробники зловживати своїми правами на захист і які запобіжники має мати чинне законодавство для унеможливлення таких дій.

5. Цікавим практичним питанням є можливість оскарження чи зміни колегіального рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі щодо застосування заходів торговельного захисту. В який спосіб і чи доцільно законодавчо визначити можливість внесення змін чи зміни заходу, що вже застосований поза межами системи оскарження в СОТ.

Зазначені зауваження та побажання є дискусійними, мають рекомендаційний характер і в цілому не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертаційного дослідження Є.А. Герасимчук.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Герасимчук Єлизавети Андріївни на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертанткою наукових працях, а також за оформленням відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження

ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор Герасимчук Єлизавета Андріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Офіційний опонент
провідний науковий співробітник
Науково-дослідного інституту приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака Національної академії правових
наук України, доктор юридичних наук, професор **Ольга БАКАЛІНСЬКА**

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 63
«9» 03 2026 р.